

*Віталій Лола, кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри профпідготовки та графіки
Бердянського державного педагогічного університету*

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ 5 – 9 КЛАСІВ

У статті розкриваються особливості підготовки майбутніх учителів трудового навчання до організації технологічної підготовки учнів основної школи на уроках трудового навчання. Показано роль і місце у розв'язанні цієї проблеми інтегративного курсу “Основи технологічної культури”.

Постановка проблеми. Для здійснення технологічної підготовки учнів на високому рівні необхідне системне бачення проблеми. Це, в свою чергу, залежить від кількох умов, провідною з яких є готовність вчителя до реалізації завдань технологічної підготовки учнів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вся історія прогресу органічно пов'язана з людською діяльністю, з розвитком її різноманітних форм, із тією соціальною енергетикою, яка примушує рухатися сили, які перетворюють людське буття. До такої енергетики відносять:

1. Людину як активну діяльну істоту, що володіє міццю розуму та руки.

2. Тварин, яких приручила людина.

3. Техніку, у найширшому розумінні цього слова, тобто як таку, що містить не тільки знаряддя праці як “продовження” людських рук і втілення людського розуму, а й енергетику, яка примушує рухатися знаряддя праці та інші технічні елементи.

Завдяки технічній енергетиці світ докорінно почав змінювати свій вигляд, створюючи нове явище і новий світ на Землі – техносферу у найширшому значенні цього слова. Велика техносфера, створена за останні два – три тисячоліття, створює новий матеріально-культурний здобуток людства.

Не потребує доказів факт, що чим вищий рівень технологій, тим вищий внутрішній інтелектуально-духовний потенціал, рівень і якість життя людей, вищий рівень освіченості, культури, науки, дозвілля, духовного розвитку.

А це говорить про те, що ще зі шкільного віку потрібно готувати дітей до життя і праці в умовах високотехнологічного суспільства, тобто надавати їм необхідну технологічну підготовку.

Проте, на жаль, цій проблемі в Україні присвячено дуже мало досліджень, якщо не сказати, що вони практично відсутні. Лише окремі аспекти технологічної підготовки учнів

загальноосвітньої школи розкриваються в дослідженнях О.М.Коберника, В.К.Сидоренка, В.В.Береца, С.М.Ящука. Це зокрема – особливості застосування проектно-технологічного методу у трудовій підготовці учнів. Підготовка ж вчителя до здійснення технологічної підготовки учнів залишалась поза увагою дослідників.

Мета статті полягає в обґрунтуванні ефективної методики підготовки майбутніх учителів трудового навчання до технологічної підготовки учнів основної школи.

Виклад основного матеріалу. Розробляючи ефективну методику формування готовності майбутніх учителів трудового навчання до організації технологічної підготовки учнів, ми базувалися на розумінні суті і процесу її здійснення в школі.

Основною метою технологічної підготовки є формування в молоді готовності до успішного і гармонійного функціонування в інформаційно і технологічно насиченому світі. У сучасних умовах потрібно готувати не просто професіонала, працівника в сфері виробництва чи послуг, а орієнтуватись на підготовку суб'єкта власної життєдіяльності.

У ході технологічної підготовки учнів основної школи необхідно:

1. Забезпечити оволодіння учнями технологічними знаннями, вміннями та навичками з метою засвоєння певних способів перетворювальної діяльності щодо створення матеріальних і духовних цінностей.

2. Сформувати в учнів навички культури праці, технологічного світогляду і технологічного мислення.

3. Розвинути потребово-мотиваційну основу оволодіння основами технологічної культури і техніки.

4. Сформувати потребу в самостійному набутті знань, умінь і навичок, у самостійному розширенні свого технологічного світогляду.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ 5 – 9 КЛАСІВ

5. Забезпечити засвоєння змісту основних структурних компонентів технологічної підготовки.

Добір змісту технологічної підготовки учнів 5 – 9 класів базується на тому, що навчальний матеріал повинен бути життєвим і мати практичне спрямування.

В.Д.Симоненко обґрунтовує необхідність внесення технологічного компонента до системи загальної освіти як зв'язуючої ланки між природничо-науковими і суспільно-гуманітарними предметами [5].

Основу змісту технологічної підготовки учнів основної школи складають технологічні знання, технологічні вміння і навички та технологічно важливі якості особистості, які необхідно розвинути у процесі навчання.

Під технологічними знаннями розуміють результат процесу пізнання технологічного світу і його адекватне відображення в свідомості людини у вигляді уявлень, понять, суджень, теорій.

Технологічні знання – це знання про способи перетворювальної діяльності, які включають у себе знання про засоби, предмети і результати цієї діяльності. Тому вони повинні носити системний, інтегрований і цілісний характер.

Технологічні вміння складають засвоєні учнем способи перетворювальної діяльності на основі здобутих знань відповідно до рівня науково-технічного прогресу.

Технологічно важливими якостями називають потенційні й актуальні властивості людини, необхідні для успішного оволодіння перетворювальною діяльністю.

Отже, технологічна підготовка – це процес і результат набуття учнями технологічних знань, умінь, навичок і особистісних якостей з метою формування у них готовності до творчої і гармонійної перетворювальної діяльності на науковій основі.

Технологічна підготовка здійснюється у процесі трудового навчання, яке має на меті формування технічно, технологічно освіченої особистості, підготовленої до життя і активної трудової діяльності в умовах сучасного високотехнологічного, інформаційного суспільства, життєво необхідних знань, умінь і навичок ведення домашнього господарства і сімейної економіки, основних компонентів інформаційної культури учнів, забезпечення умов для їх професійного самовизначення, вироблення у них навичок творчої діяльності, виховання культури праці, здійснення допрофесійної та професійної підготовки за їх бажанням і з урахуванням індивідуальних можливостей [4].

Організація технологічної підготовки учнів основної школи під силу лише технологічно грамотному вчителю, у якого на належному рівні сформовано технологічну культуру.

З метою підготовки саме такого вчителя нами розроблено спецкурс “Основи технологічної культури”, основним завданням якого є формування готовності майбутніх учителів трудового навчання до технологічної підготовки учнів основної школи. Спецкурс розрахований на 34 години, у тому числі лекційних занять – 18 годин, семінарських – 16 годин. Тематичний план курсу подано у табл. 1. Завершується навчальний курс підготовкою і захистом творчого проекту.

Добираючи зміст курсу, ми керувалися такими принципами:

- адекватності змісту курсу рівневі соціального та науково-технічного прогресу сучасного суспільства;

- відповідності змістового і процесуального аспектів діяльності, а це означає, що зміст курсу “Основи технологічної культури” повинен відповідати формам, методам і засобам конкретної технологічної діяльності людини зараз і в майбутньому;

- структурної єдності змісту навчального матеріалу на різних рівнях засвоєння студентами. У зв'язку з цим повинна забезпечуватись єдність у виборі практичного і теоретичного компонентів змісту навчального матеріалу.

Ці принципи було покладено в основу розробки певних критеріїв відбору матеріалу:

1) Комплексності – зміст освіти відображає прогресивні і регресивні досягнення соціального та науково-технічного прогресу.

2) Високої соціальної і науково-технічної значущості – зміст курсу містить сучасні аксіологічні засади нової філософії освіти XXI століття й обґрунтовується роль технологічної культури та її структурних складових у професійно-педагогічній підготовці майбутніх учителів трудового навчання і соціально-економічного розвитку сучасного технологічного суспільства. Це і є відповіддю на соціальне замовлення суспільства.

3) Доступності. Зміст курсу повинен урахувати рівень початкової підготовленості, вікові особливості тих, хто навчається, тобто бути доступним для сприйняття.

4) Оптимальності – полягає у тому, що обсяг навчального матеріалу повинен відповідати кількості часу, відведеного на його вивчення.

5) Педагогічної забезпеченості. Зміст курсу повинен забезпечуватись професійно компетентними кадрами, дидактичними матеріалами, відповідною

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ДО
ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ 5 – 9 КЛАСІВ**

Таблиця 1

**Тематичний план навчального спецкурсу
“Основи технологічної культури”**

№ П/п	Розділи та теми курсу	Кількість годин		
		лекції	семінари	разом
1.	Філософія освіти в XXI столітті. Культурологічний підхід до професійної освіти	2		2
2.	Культурологічний підхід у визначенні етапів розвитку суспільства. Міфологічна, космологічна й антропологічна культури як основи розвитку виробництва та суспільства	2	2	4
3.	Зміст технологічної культури. Технологічна освіта як складова технологічної культури. Професійно-значущі якості вчителя трудового навчання	2	2	4
4.	Шляхи і засоби формування технологічного мислення	2	2	4
5.	Структура технологічної етики. Призначення та способи формування			
5.1.	Етика як наука. Професійна етика. Біоетика. Інформаційна та комунікаційна етика	2	2	4
5.2.	Економічна етика. Інженерна та технологічна етика	2	2	4
6.	Технологічна естетика	2	2	4
7.	Правові основи технологічної діяльності. Право інтелектуальної власності	2	2	4
8.	Технологічна культура як структурний компонент професійно-педагогічної культури вчителя	2	2	4
	Разом	18	16	34

методикою та навчально-матеріальною базою.

На основі принципів і критеріїв відбору ми визначили вимоги до змісту початкового матеріалу, який повинен: по-перше, інтегрувати раніше набуті технологічні знання й уміння студентів, враховувати міжпредметні зв'язки, що дасть можливість розкрити його загальний характер; по-друге, відповідати темі заняття, мати зв'язок із практикою і життям, враховувати перспективні напрями розвитку суспільства, орієнтуючись на ціннісні соціокультурні пріоритети; по-третє, орієнтуватися на формування наукового світогляду, технологічного мислення, основ технологічної етики й естетики, правових аспектів технологічної діяльності та грамотного володіння основами освітньої діяльності, розвиток головних складових професійної компетентності; по-четверте, забезпечувати належний рівень готовності майбутніх учителів до технологічної підготовки учнів основної школи.

У ході реалізації курсу в навчальному процесі використовувалися різноманітні методи, зокрема: метод вправ, метод дизайн-аналізу виробів, метод творчих проєктів, морфологічний аналіз метод мозкової атаки, ділова гра, метод комп'ютерної

підтримки, навчальний експеримент, олімпіади, конкурси, екскурсії, метод фокальних об'єктів, функціонально-вартісний аналіз, алгоритмічний метод, дискусія.

Сутність цих методів і особливості їх застосування у вищих навчальних закладах достатньо повно розкрито у педагогічних виданнях. Зупинимось лише на особливостях застосування методу творчих проєктів, оскільки він лежить в основі викладання трудового навчання в загальноосвітній школі.

Під творчим проєктом розуміють навчально-трудове завдання, що активізує діяльність студентів або учнів і в результаті якої ними створюється продукт, який має суб'єктивну або об'єктивну новизну. Його відносять до групи методів евристичного і продуктивного навчання.

У формуванні технологічної культури майбутніх учителів трудового навчання метод проєктів дає можливість викладачеві, спираючись на наявні у студентів знання, уміння і навички, на їх індивідуальні здібності, ставити перед ними творче пошукове завдання, консультувати їхню діяльність, оцінювати і використовувати в навчальному процесі її результати. Педагогічна

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ 5 – 9 КЛАСІВ

функція пошукових завдань і проєктів полягає в індивідуалізації навчання, збільшенні обсягу здобутих знань. Такі завдання вводять студентів у проблеми дослідницьких творчих методів пізнання. Розвивальний ефект методу відчувається в активній допитливості, пізнавальному інтересі студентів, в оволодінні дослідницькими методами мислення, формуванні свідомого і творчого вибору оптимальних засобів перетворювальної діяльності з великої кількості альтернативних підходів, урахування її наслідки для природи і суспільства; в умінні мислити системно і комплексно, самостійно виявляти потреби в інформаційному забезпеченні діяльності, безупинно опановувати новими знаннями й застосовувати їх як засіб перетворювальної діяльності.

Виконання самостійного творчого пошукового проєкту було підсумковою творчою роботою студентів, у якій проводився не тільки теоретичний аналіз досліджуваної проблеми, а й подавалися конкретні практичні пропозиції щодо їх розв'язання. Вміння застосовувати теоретичні знання на практиці є одним із найважливіших показників ефективності готовності майбутніх учителів трудового навчання до технологічної підготовки школярів.

Висновок. Розроблений нами інтегративний спецкурс “Основи технологічної культури” систематизує й узагальнює теоретичні та методичні технологічні знання й уміння студентів, дозволяє усвідомити необхідність технологічної культури в їх житті та професійній діяльності,

забезпечує формування технологічної культури в майбутніх учителів трудового навчання та можливість передати набуті знання, вміння і навички учням. Спецкурс акумулює мету, завдання, зміст, форми і методи формування технологічної культури в майбутніх учителів трудового навчання як вихователів покоління, здатного гармонійніше діяти в інформаційно та технологічно насиченому просторі й ефективніше використовувати власний інтелектуальний потенціал.

1. Василь Кремень. Підготовка вчителя в умовах переходу загальноосвітньої школи на новий зміст, структуру і 12 - річний термін навчання // Вища школа, 2003. – №1. – С. 3 – 11.

2. Віктор Андрущенко. Роздуми про вчителя // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2003. – №4. – С. 86 – 91.

3. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти // Освіта України. – 2000. – №4. – С. 2 – 6.

4. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Трудове навчання 5 – 12 класи. – К.: Перун, 2005. – 256 с.

5. Симоненко В.Д. Основы технологической культуры. – Брянск: Издательство БГПУ, 1998. – 268 с.

6. Скидан С. Ергономіка трудового навчання // Трудова підготовка в закладах освіти. – №3. – 2001. – С. 47 – 48.

В КОЖНІЙ ФРАЗІ – ДУМКА

“Знання – ось єдине, що суперечить долі і здатне її здолати”.

“Знання – це єдина галузь, де немає істерики життя, нервозності буття, слабоумства тваринності”.

“Знання – це свобода. Хто знає мало, той суєтливий, лякливий, всього боїться, від усього залежить. Хто знає багато, той тремтить, перестрашений, жахається, ховається. Але хто знає багато зла, хто знає, що весь світ у злі, що все життя є катастрофою, той спокійний, тому нічого не страшно, той не хоче нікуди ховатися, той благородний”...

“Знання, розуміння, мудрості – ось чого ми прагнемо більше, ніж неосмисленого животіння”.

“Мудрий той, хто знає долю; а знає долю той, хто знає життя; а знає життя той, хто живе і мислить”.

О. Лосєв